

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוש המשניות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים	מושגים	מבנה כותרת: אומר מקרה דין טעם		
כאשר אדם הולך על שפת הצוק הוא עלול ליפול לתהום ולהרג חלילה. לכן צריך לכנות גדר ואם לא צריך להתרחק משפת הצוק. כך גם באיסורי תורה אם אדם עושה פעולה או נמצא במצב שהוא עלול לעבור עבירה, [למשל אם אדם דוחה את קריאת שמע ובסוף הוא יירדם ולא יקרא בכלל] צריך להשתדל לא להגיע למצב כזה.	1. 'מאימתי קורין את שמע בערבית' - ממתי ניתן להתחיל לקרוא קריאת שמע בערב? 2. 'משעה שהכוהנים נכנסים לאכול בתרומתן' – בתרומה שניתנת לכוהנים יש קדושה, ולכוהנים מותר לאכול אותה רק כאשר הם טהורים. לפיכך, כוהנים שנטמאו (כגון: שנגעו בשרץ טמא) צריכים לטבול ולהמתין עד צאת הכוכבים, ורק אז יוכלו לאכול תרומה. משנה זו מלמדת אותנו שמותר להתחיל לקרוא ק"ש בערב החל מן הזמן, בו לכוהנים שנטמאו וטבלו מותר לאכול תרומה, דהיינו: משעת צאת הכוכבים. 3. 'עד סוף האשמורה הראשונה' - כלומר: עד סוף השליש הראשון של הלילה. 4. 'הקטר חלבים ואברים - מצוותן עד שיעלה עמוד השחר' - לאחר שזרקו את דמם של הקורבנות על המזבח במהלך היום, הייתה מצווה לשרוף על המזבח באותו יום, ואף בכל הלילה שאחריו (עד עמוד השחר), חלבים ואיברים שונים (בהתאם לסוג הקרבן שהקריבו במהלך היום). 5. 'וכל הנאכלין ליום אחד - מצוותן עד שיעלה עמוד השחר' - ישנם קורבנות (כגון: תודה, חטאת ואשם) שיש לסיים לאכול אותם במהלך יום שחיטתם עד תום הלילה שלאחריו.	גזירה: חכמים הגבילו את זמן קריאת שמע של ערבית עד חצות במקום עד הבוקר. כדי להרחיק אדם מן העבירה. הרחקה כזאת מכונה בחז"ל "גזירה" וחכמים גזרו גזירות רבות כדי להרחיק אדם מן העבירה.	לשון חכמים	מושגים	מבנה כותרת: אומר מקרה דין טעם	ברכות פרק א משנה א	קריאת שמע של ערבית

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוט המשימות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים					נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים	הבנה פרשנות והיסק	לשון חכמים	מושגים	מבנה כותרת אומר מקרה דין טעם		
בני מלכים: כל אדם מישראל נחשב כבן מלך [בנו של הקב"ה] ולכן צריך להתנהג לכל אדם כאילו הוא בן מלך.	1. 'מאימתי קורין את שמע בשחרית' - ממתי ניתן להתחיל לקרוא ק"ש בבוקר? 2. 'משיכיר בין תכלת ללבן' – כאשר ניתן להבחין לאור השחר המפציע ועולה, בין חוטי התכלת שבציצית לבין חוטי הלבן שבציצית, ניתן להתחיל לקרוא ק"ש (שכן, בפרשת ציצית שבק"ש, כתוב: "וראיתם אותו", ומכאן שיש לקרוא ק"ש ביום, למן הרגע בו ניתן לראות את הציצית, ולהבחין בין צבעי החוטים השונים שבה). 3. 'בין תכלת לכרתי' – ניתן להתחיל לקרוא קריאת שמע כאשר ניתן כבר להבחין בין צבע התכלת לבין צבע החציר (שהוא בעל גוון ירוק, הדומה לתכלת). * זמן זה מאוחר יותר, שכן על מנת להבחין בין תכלת לכרתי, יש צורך ביותר אור יום (מאשר אור היום הנצרך להבדיל בין תכלת ללבן). 4. 'וגומרה עד הנץ החמה' - יש לסיים לקרוא ק"ש עד זמן זריחת השמש. 5. 'רבי יהושע אומר: עד שלוש שעות' - יש לסיים לקרוא ק"ש עד סוף השלוש הראשונות של היום, שהן רבע היום, 'שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלוש שעות' – שהרי דרכם של בני מלכים לקום בשעה מאוחרת יותר משאר בני האדם, ומאחר וכך, הרי שעד זמן זה ניתן לקרוא ק"ש, שכן זהו עדיין זמן שנוהגים לקום בו מן השינה (ובכך מקיימים את הציווי לקרוא ק"ש "בשכבך ובקומך"). 6. 'הקורא (ק"ש) מכאן ואילך (לאחר שלוש שעות מתחילת היום) לא הפסיד' - ולמרות שלא יצא ידי חובת ק"ש, עדיין יש לו שכר, 'כאדם הקורא (ועוסק) בתורה'.		מַאימְתִי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחְרִית? מְשִׁיכִיר בֵּין תִּכְלֶת לְלָבָן. רְבִי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: בֵּין תִּכְלֶת לְכֶרֶתִי. וְגוֹמְרָה עַד הַנֶּץ הַחֲמָה. רְבִי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר: עַד שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת, שָׁכֵן דֶּרֶךְ בְּנֵי מַלְכִּים לַעֲמֹד בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת. הַקּוֹרֵא מִכָּאן וְאֵילָךְ – לֹא הִפְסִיד, כְּאִדָּם הַקּוֹרֵא בְּתוֹרָה. (שעה זמנית)	קריאת שמע של שחרית	ברכות פרק א משנה ב	

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוט המשימות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים	מושגים	מבנה כותרת אומר מקרה דין טעם		
חשוב מאד לקיים מצוות כהלכתן, אבל כאשר יש פיקוח נפש, זה דוחה את קיום המצווה ובוודאי דוחה הידור מצוה.	1. 'טו' – כלומר: יטו את גופם הצידה, כדרך שכיבה. 2. 'כדרכו' – בכל צורה שירצה (בעמידה / בישיבה / בשכיבה וכו'). 3. 'אם כן', לפי דעת בית הלל, שכל אחד קורא כדרכו, 'למה נאמר (בק"ש) "ובשכבך ובקומך"? - האם אין המילים הללו מלמדות אותנו כיצד יש לקרוא את ק"ש (בהטיה בערב, ובעמידה בבוקר)? התשובה, לדעת בית הלל, היא, שהתורה לימדה אותנו במילים: "ובשכבך ובקומך" לא את <u>הצורה</u> בה יש לקרוא ק"ש, אלא את <u>הזמנים</u> בהם יש לקרוא את ק"ש: "בשעה שבני אדם שוכבים (בערב), ובשעה שבני אדם עומדים (בבוקר)". 4. 'וסיכנתי בעצמי מפני הלסטים' - רבי טרפון סיכן את עצמו, בכך שירד מן החמור באמצע הדרך, והיטה את גופו כדי לקרוא את ק"ש בערב, בהתאם לדעת בית שמאי. במצב זה יכלו שודדים לנצל את המצב, ולתקוף את רבי טרפון. 5. 'אמרו לו: כדי היית לחוב בעצמך, שעברת על דברי ב"ה' – חכמים אמרו לרבי טרפון, שאם אכן שודדים היו הורגים אותו בדרך, היה הדבר באשמתו, שכן הוא עבר על דברי בית הלל, שהלכה כמותם.	בית שמאי ובית הלל אלו תלמידיהם של שני החכמים הגדולים שמאי והלל שהם ראשוני התנאים, וכל אחד הייתה לו דרך שונה בלימוד תורה.	בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: כָּעֶרֶב- כָּל אָדָם יֵטוּ וְיִקְרְאוּ, וּבִבְקָר- יַעֲמִדוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ" וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים: כָּל אָדָם קוֹרֵא בְּדַרְכּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבִלְכֶתְךָ בְּדֶרֶךְ" אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר "וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ"? בְּשַׁעֲרָה שֶׁבְּנֵי אָדָם שׁוֹכְבִּים, וּבְשַׁעֲרָה שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִים. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: אֲנִי הֵיִיתִי כָּא בְּדֶרֶךְ, וְהֵטִיתִי לְקִרְוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שְׁמַאי, וְסִכַּנְתִּי בְּעַצְמִי מִפְּנֵי הַלֶּסְטִים. אָמְרוּ לוֹ: כְּדִי הֵיִיתָ לְחֹב בְּעַצְמְךָ, שֶׁעֲבַרְתָּ עַל דִּבְרֵי בֵּית הַלֵּל.	כיצד קוראים קריאת-שמע	ברכות פרק א משנה ג		

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוש המשניות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים	מושגים	מבנה כותרת אומר מקרה דין טעם		
התלמידים יפנימו שכל מה שיש סביבם מה' יש להודות לה' על כל פרט ולא לראות את הדברים כמובנים מאליהם. (בהקשר לברכת יוצר אור)	1. 'בשחר מברך שתיים לפניה (=לפני ק"ש) ואחת לאחריה' –בבוקר יש לברך שתי ברכות לפני ק"ש ("יוצר אור" ו"אהבה"), וברכה אחת לאחר ק"ש ("אמת ויציב... גאל ישראל"). 'ובערב מברך שתיים לפניה ושתיים לאחריה' - בערב יש לברך שתי ברכות לפני ק"ש ("המערב ערבים" ו"אהבת עולם"), ושתי ברכות לאחר ק"ש ("אמת ואמונה... גאל ישראל" ו"השכיבנו"). 2. שתי הברכות שלאחר ק"ש מתחלקות לשניים: 'אחת ארוכה, ואחת קצרה' – ברכת 'אמת ואמונה' נקראת 'ארוכה', הואיל והיא כוללת עניינים רבים (יציאת מצרים, מכת בכורות ובקיעת ים סוף) וברכת 'השכיבנו', לעומתה, נקראת 'קצרה' [על פי פירוש רש"י]. 3. 'מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר, לקצר אינו רשאי להאריך' – ברכות שתיקנו חכמים להאריך בהן (כגון: ברכת 'אמת ואמונה'), אסור לקצר אותן, וכן להיפך: ברכות שתיקנו חכמים לאומן קצרות (כגון: ברכת 'השכיבנו'), אסור להאריך אותן. <u>כיצד בזה</u>: ברכות שתיקנו חכמים 'לחתום אותן' במילים "ברוך אתה ה'..." - 'אינו רשאי שלא לחתום אותן' (במילים: "ברוך אתה ה'"), וברכות שתיקנו חכמים 'שלא לחתום אותן' במילים "ברוך אתה ה'" - 'אינו רשאי לחתום אותן' (במילים "ברוך אתה ה'"). <u>כללו של דבר</u>: יש לומר את הברכות לפי הנוסח המדויק שטבעו חכמים.	יש להבין את משמעותה של סמכות חכמים מתוך ההלכה כי יש לחתום ברכה רק בנוסח שקבעו חכמים כיוון שמצוה עלינו לשמוע בקול חכמנו, שנאמר: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (דברים יז:יא).	<u>בשחר מברך</u> - <u>שתיים לפניה ואחת לאחריה</u>, <u>ובערב</u> - <u>שתיים לפניה ושתיים לאחריה</u>, <u>אחת ארוכה ואחת קצרה</u>. <u>מקום שאמרו להאריך</u> - <u>אינו רשאי לקצר</u>. <u>לקצר</u> - <u>אינו רשאי להאריך</u>. <u>לחתום</u> - <u>אינו רשאי שלא לחתום</u>. <u>ושלא לחתום</u> - <u>אינו רשאי לחתום</u>. <u>(ברכה, ברכות קריאת שמע)</u>	הברכות שלפני קריאת שמע ושאחריה	ברכות פרק א משנה ד		

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוש המשניות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים	מושגים	מבנה כותרת אומר מקרה דין טעם		
ביציאת מצרים עם ישראל יצא מעבדות ונעשה עמו של הקב"ה. זהו הבסיס לכל קיומנו ולכן יש מצוות רבות בתורה שמזכירות את יציאת מצרים ובהן המצווה להזכיר את היציאה כל יום.	1. 'מזכירין יציאת מצרים בלילות' - יש מצווה להזכיר את עניין יציאת מצרים גם בלילות. לפיכך יש לומר גם בלילה את פרשת ציצית (שבקריאת שמע), בה מוזכר עניין יציאת מצרים. 2. 'ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות' – לא זכיתי לדעת היכן בתורה רמוז עניין זה, שיש לומר את פרשת ציצית בלילה כדי לקיים את מצוות הזכרת יציאת מצרים בלילות. 3. 'עד שדרשה בן זומא' – עד ששמעתי כיצד דרש והסביר בן זומא את הפסוק: "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" - בפסוק זה, המילה 'כל' לכאורה מיותרת, ולכן דרש בן זומא שמילה זו נועדה ללמדנו שהמצווה להזכיר את יציאת מצרים נהגת גם בימים וגם בלילות. מעתה הבין רבי אלעזר בן עזריה מהו המקור בתורה למצוות הזכרת יציאת מצרים בלילות.	במשנה יש מחלוקת בין בן זומא לחכמים, אם מזכירים יציאת מצרים בלילות, והמחלוקת מבוססת על אופן דרשת הפסוק. זאת-אומרת, כל אחד פירש את הפסוק אחר ולפי הפירוש שלו למד הלכה שונה. היכרות עם התנא רבי אלעזר בן עזריה	מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא: שנאמר: "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" "ימי חיך" – הימים, "כל ימי חיך" – הלילות. וחכמים אומרים: "ימי חיך" – העולם הזה, "כל ימי חיך" – להביא לימות המשיח.	הזכרת יציאת מצרים בלילות	ברכות פרק א משנה ה		

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוט המשימות לאור מסמך "ששת ההישגים"

תפילה מהווה את הקשר בין האדם לקב"ה. כדי לשמור על הקשר הזה תקנו חכמים את זמני התפילות בכל אחד מחלקי היום – בוקר צהרים וערב.	- מה טעם הזמנים שקבעו חכמים לתפילה, ומה טעמו של רבי יהודה שחולק? חכמים ורבי יהודה מסמיכים את מועדי התפילות לפי זמני קרבנות התמיד, וחולקים על זמנם של קורבנות התמיד. לדעת חכמים קורבן תמיד של שחר הוקרב עד חצות היום ולפי רבי יהודה זמנו עד שעה רביעית (זמנית). וכנ"ל לגבי זמן קרבן תמיד של בין הערביים (תפילת מנחה) וקורבן מוסף. - תפילת ערבית חריגה בכך שלא מוגדר לה זמן, ורבי יהודה לא חולק. בנוסף זמנה לא הוסמך על קורבן קיים כי אם על איברי הקורבנות שנזרק דמם ביום והיו קרבים על המזבח כל הלילה עד הבוקר - את תפילת המוספין מתפללים בשבתות, בחגים ובראשי חודשים. "מוספין"- לשון תוספת. נוסף על קרבן התמיד שבכל יום. וכיום שאין לנו קורבנות נוספה תפילה על שלש התפילות שבכל יום.	מחלוקת: כַּאֲשֶׁר מובאת יותר מדעה אחת בנושא מסוים, המשנה אינה פוסקת הלכה בין הדעות השונות המובאות בה - היכרות עם התנא רבי יהודה בר עילאי (פירוט במסמך שבעמוד 6)	<u>תפילת השחר: עד חצות</u> רבי יהודה אומר: עד ארבע שעות <u>תפילת המנחה: עד הערב</u> רבי יהודה אומר: עד פלג המנחה <u>תפילת הערב: אין לה קבע</u> ישל מוספין: כל היום רבי יהודה אומר: עד שבע שעות <u>(שעות זמניות)</u>	זמני התפילות	ברכות פרק ד משנה א
---	---	---	---	---------------------	---------------------------

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוש המשניות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים ומשמעות	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים (הודגשו המילים שבהם יש להתמקד)	מושגים (הודגשו המושגים שבהם יש להתמקד)	מבנה (כותרת אומר מקרה דין טעם)		
- במשנה א' למדנו על תפילות קבועות שתקנו חכמים. רבי נחוניא מלמד שאפשר ואף צריך להתפלל גם תפילות נוספות לפי הצורך של האדם. - בתפילות רבי נחוניא יש שני סוגים של תפילה: בקשה והודאה. – בקשה לפני המעשה והודאה לאחר המעשה.	- השאלה ששאלו את רבי נחוניא: "מה מקום לתפילה זו?" - מהי תפילתך ועל מה אתה מתפלל. - מאיזו תקלה רבי נחוניא חושש? רבי נחוניא חשש שיטעה בפסיקת הלכה ויכשיל את הלומדים האחרים. - על מה רבי נחוניא מודה ביציאתו מבית המדרש? רבי נחוניא מודה על שזכה להיות מהלומדים תורה בבית המדרש.	מעשה רב - סיפור המובא במשנה שממנו אפשר ללמוד כיצד ראוי לנהוג.	רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה. אָמְרוּ לוֹ: מַה מְקוֹם לְתַפִּלָּה זוֹ? אָמַר לָהֶם: בְּכִנְיֹסְתִי אֲנִי מִתְפַּלֵּל שֶׁלֹא תֵאָרַע תְּקֵלָה עַל יָדִי, וּבִיציאתי אֲנִי נוֹתֵן הוֹדָיָה עַל חֻלְקִי.			תפילה לפני ואחרי הלימוד	ברכות פרק ד משנה ב

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוט המשימות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים ומשמעות	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים (הודגשו המילים שבהם יש להתמקד)	מושגים (הודגשו המושגים שבהם יש להתמקד)	מבנה (כותרת אומר מקרה דין טעם)		
רבי עקיבא מציע שיטת ביניים לגבי התפילה. שיטתו של רבי עקיבא מתחשבת באדם שבו מדובר. ההלכה ניתנה לבני אדם ומתחשבת ביכולותיהם.	- תפילת שמונה עשרה היא תפילת העמידה והיא נקראת כך על שם שתקנו לומר בה 18 ברכות (בהמשך נוספה "ברכת המינים" וכיום יש לנו 19 ברכות בתפילת העמידה) - ישנם שני הסברים לתפילת מעין שמונה עשרה, כאשר לפי שניהם שלוש הברכות הראשונות והאחרונות נשארות כמות שהן. השינוי קיים רק בברכות האמצעיות- בקשות: (א) אמירת פתיחה וסיום של כל ברכה וברכה. (ב) אמירת ברכה אחת מקוצרת המכילה את תוכן של כל הברכות. ברכה זו נקראת "הבינו". - נקודת המחלוקת עוסקת בתוקף תפילת מעין 18 רבן גמליאל- אינה נחשבת תפילה וחייב 18 רבי יהושע- חובת התפילה חל על מעין 18 רבי עקיבא- יש להתפלל מעין 18 רק במצב שלא יכול/יודע להתפלל תפילת 18 רגילה - במשנה א' למדנו על זמני התפילות ואילו במשנה שלנו ההתמקדות על החלק העיקרי שקיים בתפילות- תפילת העמידה.	במשנה זו יש מחלוקת בין שלש דעות והדעה השלישית מהווה מעין הכרעה ממוצעת בין שתי הדעות הראשונות.	רבן גמליאל אומר: כָּכֵל יוֹם מִתְפַּלֵּל אָדָם- <u>שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה</u>. רבי יהושע אומר: <u>מֵעֵין שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה</u>. רבי עקיבא אומר, <u>אִם נִשְׁמְרָה תְּפִלָּתוֹ בְּפִי- יִתְפַּלֵּל שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה וְאִם לֹא- מֵעֵין שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה</u>	ברכות תפילת עמידה	ברכות פרק ד משנה ג		

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוש המשניות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים ומשמעות	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים (הודגשו המילים שבהם יש להתמקד)	מושגים (הודגשו המושגים שבהם יש להתמקד)	מבנה (כותרת אומר מקרה דין טעם)		
לתפילה יש נוסח קבוע, אבל צריך להיזהר מכך שלא תהפוך למשהו שעושים מתוך הרגל וקיום חובה הרובצת על האדם. צריך לעשות מאמצים שבכל תפילה יהיה חידוש בכוונה/בבקשה.	- מהי תפילת קבע? תפילה שמתפללים רק כדי לקיים חובה והאדם מרגיש שהיא כמשא שמעוניין להיפטר ממנו. - אדם המתפלל באופן זה אין תפילתו ראויה מכיוון שמהות התפילה היא בהודיה לה' ובקשת רחמים ותחנונים. - מקום סכנה הינו מקום שיש בו שוודדים או חיות רעות (מקום שמסוכן לשהות בו). - הסבר נוסח התפילה: פניה לה' שיושיע את עם ישראל, ואפילו כשהם עושים עבירות [פרשת העיבור] תקשיב לבקשתם ותמלא את מבוקשם. - כאשר האדם יוצא ממקום הסכנה ודעתו חוזרת אליו, עליו להתפלל תפילה עמידה כתקנה- 19 ברכות.	דמויותיהם של רבי אליעזר ורבי יהושע שהיו שניהם בבית המדרש ביבנה באותו דור (פירוש במסמך שבעמוד 5)		רבי אליעזר אומר: העושה תפלתו קבע- אין תפלתו תחנונים. רבי יהושע אומר: המהלך במקום סכנה- מתפלל תפלה קצרה אומר: "הושע השם את עמך את ישראל, בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניה. ברוך אתה ה' שומע תפלה"		תפילת תחנונים ותפילה במקום סכנה	ברכות פרק ד משנה ד

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוש המשניות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים ומשמעות	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים (הודגשו המילים שבהם יש להתמקד)	מושגים (הודגשו המושגים שבהם יש להתמקד)	מבנה (כותרת אומר מקרה דין טעם)		
ליבו ותפילתו של כל יהודי צריך להיות מכוון כנגד בית-המקדש.	- המשנה עוסקת באדם שהיה רוכב על חומר והגיע זמן תפילה [או: זמן תפילה מתקרב לסיומו]. - יש לרדת מהחמור כיוון שצריך להתפלל בעמידה. בנוסף, תפילת עמידה זקוקה לכוונת האדם שאינה מתאפשרת כאשר מנהיג את החמור. - האדם אינו יכול לרדת מהחמור מחשש שהחמור יברח או ייגנב, או שאין לו מי שישמור לו על החומר. - במצב זה על המתפלל לעשות מאמצים להתכוון בתפילה ולכוון את פניו לכיוון בית-המקדש וקודש הקודשים. - כאשר אינו יכול לכוון פניו (כיוון הרכיבה הפוך מבית-המקדש) עליו לכוון את ליבו- יחשוב שהוא מתפלל כנגד הקב"ה ששכינתו שורה בבית קדשי הקדשים. - במקרה שבמשנה ו' לא מובאת האפשרות לעמוד/לרדת מחשש נפילה למים. - בימינו יכול להיות מקרה דומה בנסיעה באוטובוס. הנהג לא ימתין עבורו בצד הדרך וגם קשה לעמוד בבטחה וגם להתרכז בתפילה, ובוודאי שלא לכוון פניו. על-כן, יש להתפלל בישיבה ולכוון את ליבו לכיוון בית קודשי הקודשים.	לעיתים המשנה מציגה לנו רמות שונות של קיום הלכה, יש את האופן המיטבי ויש מצבים של בדיעבד. במצבים של בדיעבד המשנה תכתוב בלשון תנאי: ואם...	<u>משנה ה':</u> הָיָה רֹכֵב עַל הַחֲמֹר- יֵרֵד וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לֵירֵד- יַחְזִיר אֶת פָּנָיו וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיר אֶת פָּנָיו- יִכּוֹן אֶת לְבָבוֹ כְּנֶגֶד בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים <u>משנה ו':</u> הָיָה יוֹשֵׁב בְּסִפִּינָה אוֹ בְּקָרוֹן אוֹ בְּאַסְדָּה- יִכּוֹן אֶת לְבָבוֹ כְּנֶגֶד בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים	ברכות פרק ד משניות ה-ו			

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוט המשימות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים ומשמעות	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים	מושגים	מבנה (כותרת אומר מקרה דין טעם)		
כוחו של הציבור – יש דברים ששייכים לציבור ולא ליחיד. יש לציבור מעלה מיוחדת	א. לגבי תפילות שחרית, מנחה וערבית, הנאמרות מדי יום, מוסכם שניתן להתפלל אותן בין בציבור ובין ביחיד. ברם בנוגע לתפילת מוסף, ששונה משאר התפילות (לדוגמה: בכך שלא מתפללים אותה בכל יום, אלא בר"ח, בשבתות וביו"ט בלבד) נחלקו הדעות במשנתנו. (בחבר עיר = בציבור שלא בחבר עיר = ביחיד). ב. לפי דעת רבי אלעזר בן עזריה, תפילת מוסף מוטלת על הציבור בלבד, ולכן במידה ובעיר מסוימת אין חבר עיר (=ציבור) שמתפלל את תפילת מוסף, היחיד (שגר באותה העיר) לא יתפלל אותה. לדעת רבי יהודה, לעומת זאת, כאשר אין חבר עיר שמתפלל את תפילת מוסף, על היחיד להתפלל אותה בעצמו (ברם, אם יש שם חבר עיר, היחיד אינו מתפלל אותה).	"רבי יהודה אומר משמו" – הכוונה משמו של רבי אלעזר בן עזריה שהוזכר קודם במשנה. איך רבי יהודה יכול לחלוק על מה שנאמר במפורש מפי רבי אלעזר בן עזריה? אלא שגם מה שמובא ברישא של המשנה היא מסורת של חכמים בשם רבי אלעזר בן עזריה וכאן יש מסורת שונה במקצת שמביא רבי יהודה. השוני נגרם בגלל שהכול הועבר בע"פ, וזה גורם לעיתים שמישהו מהתלמידים לא דייק ולא זכר היטב ולכן יש מחלוקת מה בדיוק אמר החכם. ויכולה להיות עוד סיבה, לעיתים חכם משנה את דעתו וכל תלמיד מביא מה שהוא שמע בתקופה אחרת.	רבי אלעזר בן עזריה אומר: אין תפילת המוסףין אלא בְּחֶבֶר עיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּחֶבֶר עיר וְשֵׁלָא בְּחֶבֶר עיר. רבי יהודה אומר משמו: כָּל מְקוֹם שֵׁישׁ חֶבֶר עיר, הַיְחִיד פְּטוּר מִתְּפִלַּת הַמוֹסֵפִין.			דיני תפילת מוסף ביחיד ובציבור	ברכות פרק ד משנה ז

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוט המשימות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשימה	יחידת הוראה
ערכים ומשמעות	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים (הודגשו המילים שבהם יש להתמקד)	מושגים (הודגשו המושגים שבהם יש להתמקד)	מבנה (כותרת אומר מקרה דין טעם)		
הגשמים נחשבים גבורה של הקב"ה. הבדלה – יש בעולם קודש וחול, וכדי שהקודש יישמר ולא נהפוך אותו לחול, צריך לחדד את הגבולות, ולכן אנחנו עושים הבדלה במוצאי שבת וחג שביחד עם הקידוש בליל שבת מסמנים את הגבולות של הקודש מלפניו ומלאחריו. וכמו שמירת הקדושה בזמן [שבת] כך צריך להקפיד על שמירת הקדושה במקום [למשל: לא להיכנס למקום המקדש].	א. על פי המובא במשנה זו, בברכת 'מחיה המתים' יש להזכיר את גבורתו של הקב"ה, שהוא 'משיב הרוח ומוריד הגשם'. כמו כן, בהמשך התפילה, בברכת 'השנים' (שמסתיימת במילים: 'מברך השנים'), יש לשאול ולבקש מן הקב"ה שייתן טל ומטר לברכה על פני האדמה. ב. במוצאי שבת ובמוצאי יום טוב, מלבד ההבדלה שמבדילים על כוס היין, יש לומר בתפילת העמידה של תפילת ערבית נוסח של הבדלה (שנפתח במילים 'אתה חוננתנו'). הדעות במשנתנו חלוקות היכן בדיוק, בתפילת העמידה, יש להזכיר את נוסח ההבדלה. ג. 'ברכה רביעית בפני עצמה' – על פי רבי עקיבא, יש לייחד לנוסח ההבדלה שבתפילה ברכה בפני עצמה. ברכה זו אמורה להוות את הברכה הרביעית שבתפילה (כלומר: לאחר ברכת 'אתה קדוש', ולפני ברכת 'חונן הדעת'). ד. 'בהודאה' – בתוך ברכת 'מודים אנחנו לך'.				מְזַכְרִין גְּבוּרָתוֹת גִּשְׁמִים - בְּתַחֲתֵית הַמַּתִּים, וְשׁוֹאֲלִין הַגִּשְׁמִים - בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים, וְהַבְּדֵלָה - בְּחֹנֶן הַדַּעַת. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אוֹמְרָה בְּרָכָה רְבִיעִית בְּפָנֵי עֲצֻמָּה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּהוֹדָא	שינויים בתפילת עמידה	ברכות פרק ה משנה ב

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוש המשניות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים ומשמעות	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים (הודגשו המילים שבהם יש להתמקד)	מושגים (הודגשו המושגים שבהם יש להתמקד)	מבנה (כותרת אומר מקרה דין טעם)		
הברכה היא הכרה בכך שכל מה שבעולם ניתן לנו על ידי הקב"ה. חכמים לא הסתפקו בכך שתהיה ברכה אחת כללית על כל הדברים, אלא תקנו ברכה מיוחדת לכל סוג [ובמאכלים חשובים כמו יין ולחם ברכה פרטית] כדי לבטא את היופי והמגוון שבבריאה	א. חכמים קבעו ברכה מיוחדת ליין, הואיל ויש בו חשיבות יתירה משאר המשקים, שכן הוא סועד ומחזק את הלב, ואף מוסיף שמחה בלב השותה אותו. ב. חכמים קבעו ברכה מיוחדת ללחם, הואיל ויש בו חשיבות יתירה, שכן הוא עיקר מזונו של האדם. ג. על פי דעת רבי יהודה, הירקות שונים משאר פירות הארץ (בכך שהם אינם פירות, אלא מינים שונים של דשא, כדוגמת: בצל, חסה, כרוב ועוד), ולכן אין לברך עליהם 'בורא פרי האדמה', אלא יש לשבח את הקב"ה באופן המפורט והשלם ביותר, ולברך עליהם 'בורא מיני דשאים'.	ברכות הנהנין הן ברכות מדרבנן שחכמים תיקנו. ורק ברכת המזון שמוזכרת במשנה ח' היא דאורייתא. [באופן כללי חשוב בלימוד לבחון האם מדובר על דרגות החיוב: דאורייתא, דרבנן, תקנה, גזירה וכדומה]			כיצד מקבצין על הפרות. על פרות האילן אומר- בורא פרי העץ. חוץ מן היין, שעל היין אומר בורא פרי הגפן. ועל פרות הארץ אומר- בורא פרי האדמה, חוץ מן הפת, שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ. ועל הירקות אומר- בורא פרי האדמה. רבי יהודה אומר: בורא מיני דשאים:	ברכות על הצומח	ברכות פרק א משנה א

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוט המשניות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים					נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים ומשמעות	הבנה פרשנות והיסק	לשון חכמים (הודגשו המילים שבהם יש להתמקד)	מושגים (הודגשו המושגים שבהם יש להתמקד)	מבנה (כותרת אומר מקרה דין טעם)		
התורה מכירה בכך שהעולם אינו שחור או לבן ויש גם מצבי ביניים רבים. ולכן יש בהלכה פעמים רבות הבדל בין הדין הרצוי לכתחילה לבין מצבים שנעשה משהו אחר ולמרות זאת בדיעבד אפשר לקבל זאת.	א. אם בירך על פירות האילן 'בורא פרי האדמה' – יצא ידי חובה בדיעבד, מפני שבאמת האילן יונק את חיותו מן האדמה, וממילא נמצא שאמר אמת בברכתו (מה שאין כן אם בירך על פירות הארץ 'בורא פרי העץ', שאז לא יצא ידי חובה, שכן פירות הארץ כלל לא גדלים על העץ). ב. 'על כולם' - על כל סוגי המאכלים (ואפילו על יין ולחם). ג. ברכת 'שהכול' היא ברכה כללית, שאינה מבוררת ומפורטת כמו שאר הברכות (כגון: 'המוציא לחם', 'בורא מיני מזונות', 'בורא פרי העץ' וכו'), ולכן יש ביכולתה לפטור בדיעבד את כל סוגי המאכלים.			בִּירַךְ עַל פְּרוֹת הָאֵילָן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה - יֵצֵא. וְעַל פְּרוֹת הָאֶרֶץ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ - לֹא יֵצֵא. עַל כָּלָם אִם אָמַר שֶׁהַכֹּל נִתְּיָה - יֵצֵא.	טעויות בברכות	ברכות פרק ו משנה ב

ברכות פרק ו' משנה ג	ברכת "שהכל נהיה בדברו"	עַל דְּבַר שְׂאִין גִּדּוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ- אוֹמֵר שֶׁהֶכֶל. עַל הַחֹמֶץ וְעַל הַנוֹבְלוֹת וְעַל הַגּוֹבָאִי- אוֹמֵר שֶׁהֶכֶל. עַל הַחֶלֶב וְעַל הַגְּבִינָה וְעַל הַבֵּיצִים- אוֹמֵר שֶׁהֶכֶל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כֹּל שֶׁהוּא מִיֵּין קָלָה- אֵין מְבָרְכִין עָלָיו.	א. 'דבר שאין גידולו מן הארץ' – כגון: בשר וביצים. ב. לדעת רבי יהודה, מאכלים שיש בהם צד של קללה, (כגון: חומץ (שהוא יין שהחמיץ) ונובלות (שהם פירות שנפלו מן העץ לפני שהספיקו להבשיל) ואף גובאי (שהם חגבים טהורים, שיש ביכולתם, בעודם בחיים, לכרסם את התבואה ולפגוע בה)), אין מברכים עליהם כלל, שמפאת הקללה שמופיעה בהם, לא שייך לברך עליהם את הקב"ה.
---------------------------	---------------------------------	--	--

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוש המשניות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים ומשמעות	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים (הודגשו המילים שבהם יש להתמקד)	מושגים (הודגשו המושגים שבהם יש להתמקד)	מבנה (כותרת אומר מקרה דין טעם)		
ארץ ישראל היא מרכז העולם היהודי ויש לה קדושה מיוחדת ולכן גם לפירות המיוחדים לארץ יש חשיבות ואנחנו נותנים להם העדפה בברכות, גם בברכה מעין שלש שתיקנו עליהם [כמו שמופיע במשנה ח] וגם בקדימה בברכות במשנה ז.	א. המשנה מתארת מציאות שבה מונחים לפני האדם 'מינים הרבה' (כלומר: מספר סוגי מאכלים), ואחד מהם הוא 'ממין שבעה' (משבעת המינים). השאלה הנשאלת במקרה זה היא: על מה יש לברך קודם? ב. בפתרון שאלת המשנה קיימים שני כיווני חשיבה: <u>לדעת חכמים</u> – יש לברך תחילה על המאכל החביב יותר, אפילו אם הוא אינו משבעת המינים. <u>לדעת רבי יהודה</u> - יש לברך ראשית על המאכל משבעת המינים (אפילו אם הוא אינו חביב יותר מן המאכל השני), וזאת מפאת חשיבותו, שהרי ארץ ישראל נשתבחה בשבעת המינים.				היו לפניו מינים הרבה, <u>רבי יהודה אומר: אם יש ביניהם ממין שכעה-</u> <u>מברך עליו.</u> <u>וחכמים אומרים: מברך על איזה מהם שיירצה.</u>	סדר קדימות בברכות	ברכות פרק ו משנה ד

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוש המשניות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים ומשמעות	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים (הודגשו המילים שבהם יש להתמקד)	מושגים (הודגשו המושגים שבהם יש להתמקד)	מבנה (כותרת אומר מקרה דין טעם)		
	א. 'היין שלפני המזון' = יין שאדם שתה לפני סעודתו (כגון, בקידוש שלפני הסעודה). 'היין שלאחר המזון' = יין שנהוג לשתות בתום הסעודה, לפני ברכת המזון. ב. 'פרפרת' = מאכל שרגילים ללפת בו את הפת (כגון: תבשיל, דגים, בשר וכיוצ"ב). 'הפרפרת שלפני המזון' – פרפרת שמוגשת לפני הסעודה כדי לעורר את התיאבון. 'הפרפרת שלאחר המזון' – פרפרת שמוגשת לאחר סיום הסעודה, לפני ברכת המזון (כגון: לפת). ג. מי שברך על פת לא צריך לברך לאחר מכן על הפרפרת, מכיוון שהפרפרת טפלה לפת, שכן היא מוגשת בתוך הסעודה. ד. 'מעשה קדרה' = תבשיל שהתבשל בסיר.		ברך על היין שלפני המזון- פטר את היין שלאחר המזון. ברך על הפרפרת שלפני המזון- פטר את הפרפרת שלאחר המזון. ברך על הפת- פטר את הפרפרת. על הפרפרת- לא פטר את הפת. בית שמאי אומרים: אף לא מעשה קדרה.			ברכות בסעודות שבת ויום טוב	ברכות פרק ומשנה ה

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוש המשניות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים ומשמעות	הבנה פרשנות והיסק		לשון תכמים (הודגשו המילים שבהם יש להתמקד)	מושגים (הודגשו המושגים שבהם יש להתמקד)	מבנה (כותרת אומר מקרה דין טעם)		
	א. כאשר כמה אנשים אוכלים יחד, אפשר שאחד מהם יברך עבור כולם ויוציא אותם בברכתו. ברם, הדבר אפשרי רק כאשר החליטו לאכול יחד, כגון שהסבו זה עם זה (בעבר היו נוהגים להסב על גבי מיטות בזמן הסעודה), או שאמרו זה לזה שיאכלו יחד במקום מסוים. ב. במהלך הסעודה נהוג להגיש יין לסועדים: כאשר היין מוגש לאחר המזון (בתום הסעודה) – אחד הסועדים מברך על היין עבור כולם, והם עונים 'אמן' אחרי ברכתו. ברם, כאשר היין מוגש בתוך המזון (תוך כדי הסעודה) - כל אחד ואחד מברך לעצמו על היין, הואיל ושאר הסועדים לא פנויים להקשיב לברכתו של אחד מהם, ואף יש חשש שאם יענו 'אמן' אחרי ברכתו, יקדימו קנה לושט ויבואו לידי סכנה. ג. המשנה מלמדת אותנו בסופה, ש'הוא' – כלומר: אותו אדם שבירך על היין בתום הסעודה עבור כולם, זוכה ומברך עבור כולם גם על המוגמר – כלומר: על הבשמים (שהיה נהוג להביאם לריח טוב בגמר הסעודה). (החידוש הוא, שלמרות שהבשמים אינם חלק מן הסעודה, אף על פי כן, אותו אדם שבירך על היין שהוגש בתום הסעודה, זוכה לברך גם עליהם).		היו יושבין לאכל- כל אחד ואחד מברך לעצמו. הסבו- אחד מברך לכל. בא להם יין בתוך המזון- כל אחד ואחד מברך לעצמו. לאחר המזון- אחד מברך לכלם. והוא אומר על המגמר, אף על פי שאין מביאין את המגמר אלא לאחר הסעודה.			הוצאת אחרים ידי חובה בברכות הנהנין	ברכות פרק ו משנה ו

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית

פירוט המשימות לאור מסמך "ששת ההישגים"

ששת ההישגים						נושא המשנה	יחידת הוראה
ערכים ומשמעות	הבנה פרשנות והיסק	יסודות התושב"ע	לשון חכמים (הודגשו המילים שבהם יש להתמקד)	מושגים (הודגשו המושגים שבהם יש להתמקד)	מבנה (כותרת אומר מקרה דין טעם)		
	א. במשנתנו מובא מקרה בו הביאו לאדם 'מליח', היינו מאכל מלוח, כגון: דג מלוח או זיתים מלוחים. יחד עם המאכל המלוח הביאו לפניו גם מעט לחם, על מנת להפיג את מליחותו של המאכל המלוח. במקרה זה, מאחר והפת אינה חשובה מצד עצמה, הרי היא טפלה למאכל המרכזי - המליח - ואין לברך עליה, אלא על המליח בלבד, שהוא המאכל המרכזי.		הביאו לפניו מליח בפתחל ופת עמו- מברך על המליח ופטר את הפת, שהפת טפלה לו. זה הכלל, כל שהוא עקר ועמו טפלה, מברך על העקר ופטר את הטפלה:			ברכות פרק ו משנה ז	עיקר וטפל
	א. 'שלוש ברכות' – ברכת המזון, המורכבת מן התורה משלוש ברכות ('הזן', 'הארץ' ו'ירושלים'). ב. 'מעין שלוש' – ברכה אחת קצרה, הכוללת בתוכה את תמצית שלוש הברכות של ברכת המזון. ג. 'שלק' – תבשיל של ירקות. 'והוא מזונו' – כלומר, שקבע עליו את סעודתו.		אכל תאנים ענבים ורמונים- מברך אחריו שלש ברכות, דברי רבן גמליאל. וחכמים אומרים: ברכה אחת מעין שלש. רבי עקיבא אומר: אפלו אכל שלק והוא מזונו- מברך אחריו שלש ברכות. השוטה מים לצמא, אומר שהכל נהיה בדברו. רבי טרפון אומר: בורא נפשות רבות:			ברכות פרק ו משנה ח	ברכה אחרונה

גלויה- כיתה ו- תכ"ל עדכנית פירוט המשניות לאור מסמך "ששת ההישגים"

המשך יבוא...